

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie v školskom roku 2015/2016 v SR

Základné údaje o zariadeniach a ich klientoch

Štátna školská inšpekcia vykonala **12 tematických inšpekcií** v 4 krajoch SR (Prešovskom, Nitrianskom, Trenčianskom, Žilinskom) s cieľom zistiť stav poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, a to v **10** centrách špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP) a v **1** centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP). **Štátne boli 4** centrá (ako súčasť spojenej školy), **súkromných bolo 7** centier. V jednom CŠPP bola tematická inšpekcia vykonaná dvakrát¹ (september 2015 a apríl 2016). V kontrolovaných centrách bolo ku dňu poslednej inšpekcie (25. máj 2016) spolu evidovaných približne **10 586 klientov**² vo veku od 0 do 47 rokov (dospelí klienti boli žiakmi spojenej školy). Konkrétne počty jednotlivých vekových kategórií a diagnóz klientov nebolo možné spoľahlivo uviesť z dôvodu nedôkladnej evidencie klientov niektorých centier. Podľa štatútov boli CŠPP zamerané na poskytovanie komplexnej špeciálno-pedagogickej diagnostiky, logopedickej intervencie, na včasné vyhľadávanie detí a mládeže so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP), na poskytovanie rehabilitačných služieb, poradenskej, informačnej, metodickej, školiacej, konzultačnej a osvetovej činnosti. Zameraním CPPPaP bolo poskytovanie komplexnej psychologickej, špeciálno-pedagogickej, psychoterapeutickej starostlivosti, vzdelávacej a osvetovej činnosti (rodičom, pedagogickým zamestnancom i širokej verejnosti).

Personálne podmienky

Kvalifikačné predpoklady pre špeciálno-pedagogickú a psychologickú činnosť spĺňali prevažne všetci odborní zamestnanci zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Generálnym nedostatkom bol ich nepostačujúci počet (logopédov, špeciálnych pedagógov) vzhľadom na množstvo klientov zariadenia. V prípade jedného súkromného CŠPP³ nebola splnená podmienka logopedickej spôsobilosti odborných zamestnancov na vykonávanie logopedickej intervencie, a to u 5 odborných zamestnancov (1 špeciálny pedagóg a 4 študentky zamestnané na dohodu bez ukončeného vzdelania). Personálne podmienky tohto poradenského zariadenia neboli predpokladom poskytovania komplexnej špeciálno-pedagogickej starostlivosti, nakoľko 1 kmeňová špeciálna pedagogička zamestnaná na 70 % úväzok bola zároveň učiteľkou základnej školy na plný úväzok, 1 logopedička zamestnaná na dohodu mala hlavný zamestnanecký pomer ako učiteľka v špeciálnej škole a 1 ako riaditeľka v špeciálnej škole. V 2 súkromných CŠPP⁴ Žilinského kraja kvalifikačný predpoklad dočasne (do ukončenia vysokoškolského štúdia) nespĺňala 1 logopedička zamestnaná v oboch centrách. V prípade iného súkromného CŠPP⁵ nebola splnená podmienka zabezpečenia uvádzajúceho odborného zamestnanca spĺňajúceho kvalifikačné požiadavky. Všetci odborní zamestnanci kontrolovaných zariadení sa sústavne ďalej vzdelávali, absolvovali rôzne kurzy a školenia (s výnimkou súkromného CŠPP a CPPPaP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67 a súkromného CŠPP, Sládkovičova 1172/34, Bánovce nad Bebravou).

¹ Súkromné CŠPP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67

² Súkromné CŠPP, Vojenská 30, Levice; Súkromné CŠPP a CPPPaP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67
neviedli prehľadnú evidenciu o klientoch, preto boli použité počty klientov za školský rok 2014/2015 ako orientačný údaj s predpokladom podobnosti údajov

³ Súkromné CŠPP, Sládkovičova 1172/34, Bánovce nad Bebravou

⁴ Súkromné CŠPP, J. Vuruma 144, Žilina; ⁴ Súkromné CŠPP, Námestie Andreja Škrábika 37, Rajec

⁵ Súkromné CŠPP, Vojenská 30, Levice

Odborná činnosť a súvisiaca dokumentácia

V 4 súkromných zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie⁶ poskytovanie odbornej činnosti **nebolo v súlade so štatútom** zariadenia. Klientom **jedného z nich (CŠPP)**⁷ boli poskytované služby v oblasti inej ako psychologickú či špeciálno-pedagogickú diagnostiku, poradenstva a terapie (logopedickej). Z predloženej dokumentácie a správ zo špeciálno-pedagogického alebo logopedického vyšetrenia vyplynulo, že súkromné zariadenie výchovného poradenstva a prevencie sa zameriavalo v prevažnej miere len na orientačné vyšetrenia detí a žiakov (s určenou diagnózou narušená komunikačná schopnosť (NKS), prípadne poruchy učenia) s prevahou orientácie na deti predprimárneho vzdelávania bez odporúčania ich výchovy i vzdelávania formou začlenenia v bežných triedach. Rozpor bol evidentný medzi stanovenými prioritnými činnosťami centra a činnosťami realizovanými odbornými zamestnancami, ako aj medzi vekovou kategóriou. Poskytovanie komplexnej špeciálno-pedagogickej diagnostiky bolo realizované v minimálnej miere, podklady k poradenskej a osvetovej činnosti neboli centrom predložené. Správy z orientačných vyšetrení boli spracované ako správy z logopedických alebo špeciálno-pedagogických vyšetrení, väčšinou s rovnakou diagnózou u všetkých detí rôznych vekových kategórií. Správy boli neúplné, bez uvedenia použitých diagnostických metód, odporúčaní postupov a prístupov smerom k pedagogickým zamestnancom a ich uplatňovaniu v procese edukácie. Deti a žiaci boli prijatí do odbornej starostlivosti poradenského zariadenia zväčša v deň konania vyšetrenia, bez potvrdenia ich zdravotného znevýhodnenia. Absentovali informované súhlasy zákonných zástupcov, preukázateľné oboznámenie s výsledkami vyšetrení, konzultácie so zákonnými zástupcami. Správy z vyšetrení boli distribuované riaditeľkám materských alebo základných škôl, v niektorých prípadoch priamo zákonným zástupcom s veľkým časovým odstupom od realizácie vyšetrení. Súkromné CŠPP nevedlo prehľadnú evidenciu klientov, v dôsledku čoho nebolo možné zistiť relevantné počty klientov navštevujúcich zariadenie opakovane, poskytovanie jednorazovej služby, počty vyšetrených detí podľa druhov postihnutia, vekových kategórií. Nedostatky sa vyskytli aj vo vedení dokumentácie klientov poradenského zariadenia, v neúplnosti ich vedenia, najmä v absencii podkladových materiálov k určeniu diagnózy detí a žiakov. Evidencia klientov sa nevedla v evidenčnej knihe ani prostredníctvom softvérového programu. V niekoľkých prípadoch išlo o duplicitnosť zaradenia do odbornej starostlivosti. Každý z vyšetrených klientov mal vyplnený okrem katalógového listu aj osobný spis, hoci u väčšiny klientov išlo len o jednorazové poskytnutie služby. Napriek vyjadreniu poverenej riaditeľky o tom, že boli prípady, keď vyradili klientov, informácie o počte vyradených klientov nebolo možné zistiť, v osobných spisoch ani v inej dokumentácii tento údaj o vyradení klienta z odbornej starostlivosti (okrem 1 na vlastnú žiadosť) chýbal. Nelogické boli opakované orientačné vyšetrenia po sebe nasledujúcich školských rokoch s určením a potvrdením tej istej diagnózy u detí, ktoré využívali služby a terapiu poradenského zariadenia, hoci boli prijatí zariadením do odbornej starostlivosti už pri prvom realizovanom orientačnom vyšetrení. V prípade realizácie vyšetrení týmto centrom v jednej materskej škole boli zistené rozsiahle nedostatky, ktoré súviseli s dĺžkou ich realizácie (cca 15 minút), neadekvátne použitými diagnostickými metódami i metodikami, priebehom vyšetrenia začínajúcou špeciálnou pedagogickou (bez dohľadu uvádzajúceho odborného zamestnanca). Na základe posúdenia odborníčky z praxe stanovená jednotná diagnóza NKS u všetkých vyšetovaných detí nebola objektívne

⁶ Súkromné CŠPP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67; Súkromné CŠPP PaP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67; Súkromné CŠPP, Sládkovičova 1172/34, Bánovce nad Bebravou; Súkromné CŠPP, Vojenská 30, Levice

⁷ Súkromné CŠPP, Vojenská 30, Levice

preukázaná. Rovnako určenie suspektnej poruchy učenia v ranom a predškolskom veku je irelevantné, pretože sa viaže výlučne na školský vek dieťaťa/žiaka.

Správy zo špeciálno-pedagogických vyšetrení boli neúplné, s evidentne dopisovanými diagnózami iným perom. Nepovoleným spôsobom bola upravená aj iná dokumentácia. **V inom súkromnom ČŠPP⁸** logopedické intervencie vykonávali odborní zamestnanci bez logopedickej spôsobilosti. Logopedické intervencie boli vykonávané u 1 086 klientov, z toho odborne u 119 klientov, čo je len necelých 11 %. V evidencii dokumentácie chýbali žiadosti zákonných zástupcov o vyšetrenie, hoci riaditeľ centra sa o ne opiera pri vydávaní rozhodnutí. **V súkromnom CPPPaP⁹** štatút zariadenia nebol vypracovaný na konkrétne podmienky zariadenia, bol všeobecný pre odborných zamestnancov poradenských zariadení. Personálne podmienky umožňovali poskytovať len psychologickú diagnostiku a psychologické poradenstvo vzhľadom na potreby detí so ŠVVP. Veľmi obmedzene bolo poskytované špeciálno-pedagogické poradenstvo (úväzok špeciálnej pedagogičky 10 % nebol predpokladom pre jeho poskytovanie). Zameraním súkromného CPPPaP však bolo poskytovanie komplexnej psychologickkej, špeciálno-pedagogickej, psychoterapeutickej starostlivosti, vzdelávacej a osvetovej činnosti (rodičom, pedagogickým zamestnancom i širokej verejnosti). Z informačného dotazníka pre riaditeľa CPPPaP a evidencie odborných činností tiež rozporuplne vyplynulo, že odborné služby – psychologická diagnostika a poradenstvo, terapia, reedukácia, kariérne poradenstvo, prednášková, osvetová (prednášky zamerané proti násiliu) a konzultačná činnosť boli deťom, žiakom, rodičom, učiteľom, vychovávateľom i verejnosti poskytované. **V ďalšom súkromnom ČŠPP¹⁰** (na identickom sídle ako uvedené CPPPaP) neposkytovali komplexnú špeciálno-pedagogickú činnosť, napríklad depistáž, rané poradenstvo, a nezabezpečili vykonávanie špeciálno-pedagogickej činnosti najmenej 2 špeciálnymi pedagógmi. ČŠPP vykonávalo diagnostiku – posúdenie školskej zrelosti deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia, v rozpore s usmernením ministerstva školstva, neposkytovali spoľahlivú psychologickú diagnostiku vzhľadom na nevhodný výber psychodiagnostických metód, jej načasovania a jednorazového testovania. Na základe vyjadrenia riaditeľky centra v informačnom dotazníku vybavenie testami, kompenzačnými, reedukačnými a inými špeciálnymi učebnými pomôckami bolo málo vyhovujúce. Správy z psychologického vyšetrenia boli stručné, bez psychologického náhľadu na štruktúru výkonov v kognitívnej oblasti a mimointelektových faktorov, ktoré výkon podmieňujú. Kognitívne schopnosti detí boli vyhodnotené iba kvantitatívne s určením intelektového pásma, v ktorom sa nachádzajú. V správach absentovalo posúdenie silných a slabých stránok dieťaťa v zmysle prediktorov ich ďalšieho vzdelávania a oblastí, ktoré vyžadovali cieľnú stimuláciu. Závety a odporúčania uvedené v správach z psychologického vyšetrenia boli u všetkých detí takmer identické. Podobne, správy z psychologického vyšetrenia **2 štátnych ČŠPP¹¹** boli stručné, len s kvantitatívnym záverom určenia intelektového pásma, v ktorom sa klienti nachádzali. Správy buď neobsahovali konkrétne odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces žiakov alebo len základné odporúčania. Vo všetkých kontrolovaných **zariadeniach** výchovného poradenstva a prevencie **Prešovského kraja** buď absentovali vhodné diagnostické metódy - so zámerom na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, alebo neboli vhodne používané (resp. vôbec nevyužívané). Psychologická diagnostika bola vykonávaná viac-menej v kvantitatívnej rovine, bez kvalitatívneho a klinického zhodnotenia výkonov. V týchto zariadeniach bola aj rediagnostika žiakov realizovaná v nevhodných časových intervaloch.

⁸ Súkromné ČŠPP, Sládkovičova 1172/34, Bánovce nad Bebravou

⁹ Súkromné CPPPaP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67

¹⁰ Súkromné ČŠPP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67

¹¹ ČŠPP pri Spojenej škole, Matice slovenskej 11, Prešov; ČŠPP pri Spojenej škole internátnej, Partizánska 52, Svidník

Iné zistenia

Spojená škola – CŠPP podala projekt na získanie finančných prostriedkov na zakúpenie detskej neverbálnej intelligenčnej škály SON-R 2½ -7, čo je predpokladom zlepšenia kvality poskytovaných služieb a najmä spravodlivejšieho posúdenia kognitívnych schopností detí so SZP.

Záver

Stav poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie v školskom roku 2015/2016 odzrkadľoval stav personálnych podmienok zariadení. Väčšina odborných zamestnancov poradenských zariadení spĺňala kvalifikačné predpoklady na výkon svojich funkcií. Z 58 odborných zamestnancov (21 psychológov, 19 špeciálnych pedagógov, 14 logopédov, 2 sociálni pedagógovia, 2 liečební pedagógovia) 5 nespĺňali kvalifikačné predpoklady na školského logopéda. Traja riaditelia zariadení nespĺňali funkčné predpoklady na výkon svojich funkcií. V mnohých centrách minimálne povinné personálne obsadenie zastrešovali kumulovane aj vedúci zamestnanci (riaditeľ, zástupca). Okrem odborných zamestnancov poradenské zariadenia v malej miere zamestnávali aj sociálnych, zdravotníckych a administratívnych pracovníkov. Približne dve tretiny všetkých zamestnancov pracovalo na čiastočné úväzky. Odborná činnosť 11 kontrolovaných zariadení sa v 4 neuplatňovala podľa platného štatútu zariadenia. Tieto poradenské zariadenia vykonávali len orientačné špeciálno-pedagogické a logopedické vyšetrenia, ktoré vykazovali ako komplexné vyšetrenia so stanovením diagnózy u všetkých detí rôznych vekových kategórií, neposkytovali poradenskú a osvetovú činnosť, alebo nespôpracovali so zákonnými zástupcami klientov. Jedno CŠPP poskytovalo logopedické intervencie bez logopedickej spôsobilosti (ďalšie 2 dočasne do získania príslušného stupňa vzdelania), 1 CŠPP realizovalo odbornú činnosť bez dohľadu uvádzajúceho odborného zamestnanca s potrebnou kvalifikáciou, používalo nevhodné špeciálno-pedagogické diagnostické metódy, zaraďovalo klientov do odbornej starostlivosti pred stanovením diagnózy. Niektoré poradenské zariadenia nevedli prehľadnú evidenciu klientov alebo neevidovali kompletnú dokumentáciu v zmysle platnej legislatívy, správy z diagnostických vyšetrení boli málo výpovedné, bez kvalitatívneho zhodnotenia výkonov a konkrétnych odporúčaní. Poradenské centrá Prešovského kraja (6) nevykonávali diagnostiku a rediagnostiku žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia podľa odporúčaných diagnostických metód, správne nesituovali načasovanie opakovanej diagnostiky. Jedno súkromné CŠPP nezabezpečovalo špeciálno-pedagogickú činnosť minimálne 2 špeciálnymi pedagógmi. Primárnym nedostatkom poradenských centier sa javili nepostačujúce úväzky odborných zamestnancov vzhľadom na množstvo klientov zariadení, resp. časové nároky jednotlivých výkonov so širokou problematikou.

Na základe zistených závažných nedostatkov podala hlavná školská inšpektorka MŠVVaŠ SR návrhy na vyradenie 2 súkromných CŠPP zo siete škôl a školských zariadení SR. Jedno súkromné CŠPP, Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67, bolo vyradené zo siete ku dňu 31. 05. 2016, druhé súkromné CŠPP, Sládkovičova 1172/34, Bánovce nad Bebravou, je t. č. v správnom konaní vo veci vyradenia zo siete škôl a školských zariadení SR. Ďalšie 2 poradenské zariadenia boli vyradené zo siete na žiadosť zriaďovateľa, a to Súkromné CŠPP Oco, mama a ja, Uzovské Pekľany 67, vyradené ku dňu 31. 05. 2016 a Súkromné CŠPP, Vojenská 30, Levice, vyradené ku dňu 30. 04. 2016.

Výrazne pozitívne zistenia

- systematické vzdelávanie odborných zamestnancov (semináre, prednášky, kurzy, rozširujúce štúdium, spolupráca s inými odborníkmi, samoštúdium a i.)

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- vedenie prehľadnej evidencie klientov a ďalšej dokumentácie,
- uplatňovanie štatútu zariadenia v praxi,
- spolupráca so zákonnými zástupcami klientov (v rámci komplexnej starostlivosti),
- kvalita vypracovávania diagnostických správ,
- vybavenosť diagnostickými testami pre klientov zo SZP,
- zabezpečenie väčšieho počtu odborných zamestnancov (znížená efektivita odbornej činnosti vzhľadom na vysoký počet klientov a časové nároky výkonov).

Odporúčania a podnety

Riaditeľom školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie

- zabezpečiť softvérový program na evidenciu klientov alebo dôkladnosť ručného vedenia povinnej dokumentácie (zvlášť kategorizovať jednorazové a opakované návštevy, viesť prehľad činnosti odborných zamestnancov s počtom klientov, viesť vyradených klientov, žiadať čestné vyhlásenie zákonného zástupcu pre zber údajov a i.),
- spolupracovať so zákonnými zástupcami detí/žiakov pri intervenciách,
- formulovať diagnostické správy jasne a obsažne, s akcentom na konkrétny problém a žiadateľa, uvádzať konkrétne odporúčania,
- zabezpečiť vybavenie poradenského zariadenia odporúčanými diagnostickými testami, najmä pre klientov zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- rešpektovať personálne podmienky zariadenia (kvalifikačné predpoklady odborných zamestnancov, realizácia diagnostiky v dopoludňajších hodinách, najmä externými odborníkmi pracujúcimi na dohodu, zabezpečenie žiaduceho počtu odborníkov v pomere k počtu klientov a zameraniu poradne).

Zriaďovateľom školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie (OÚ v sídle kraja)

- zabezpečiť poradenským zariadeniam finančné prostriedky na vytvorenie miest odborných zamestnancov vzhľadom k potrebám zariadenia a obce/mesta (vrátane zabezpečenia vyučovania špecifických predmetov v školách),
- metodicky usmerňovať riaditeľov poradenských zariadení z pozície orgánu miestnej štátnej správy,
- poveriť v súlade so zákonom poradenské zariadenie, ktoré bude metodicky usmerňovať iné poradenské zariadenia vo svojej územnej pôsobnosti,
- podporovať zriaďovanie zdrojových centier špeciálno-pedagogického poradenstva.

Štátnemu pedagogickému ústavu

- aktualizovať metodiky práce so žiakmi so ŠVVP na základe nedostatkov a potrieb poradenských zariadení,
- poskytovať CŠPP odbornovo-metodické poradenské konzultácie.

Výskumnému ústavu detskej psychológie a patopsychológie

- zabezpečovať pravidelne pre školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie metodické, školiace a supervízne aktivity v oblasti práce so žiakmi s poruchami správania, nadanými žiakmi a kariérového poradenstva priamo v každom kraji SR (v spolupráci s OÚ v sídle kraja),
- poskytovať CPPPaP odbornovo-metodické poradenské konzultácie,

MŠVVaŠ SR

- vypracovať štandardy personálneho obsadenia školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie vzhľadom na počet a kategórie klientov a kategórie výkonov.